

The event is organized by Yiddish.Berlin

Content

1. Taras Shevchenko "Thoughts of Mine" (UKR-YI-ENG)
2. Taras Shevchenko "My Testament" (UKR-YI-ENG)
3. Taras Shevchenko "I Was Thirteen..." (UKR-YI-ENG)
4. Lesya Ukrainka "Predawn Lights" (UKR-YI-ENG)
5. Lesya Ukrainka "Why are my words not like steel brightly flashing..." (UKR-YI-ENG)
6. Ivan Franko "Stonebreakers" (UKR-YI-ENG)
7. Dovid Hofshsteyn "There, Above the Towns" (YI-UKR-ENG)
8. Leyb Kvitko "The Out-of-Work Man and His Mother" (YI-UKR-ENG)
9. Dvoyre Fogel "Houses" (YI-UKR-ENG)
10. Dvoyre Fogel, Fragments from "Flower Shops with Azaleas" (YI-UKR-ENG)
11. Rachel Korn "Springtime Back Home" (YI-UKR-ENG)
12. Rachel Korn "So Ripe Am I" (YI-UKR-ENG)
13. Pesi Hershfeld "Longing" (YI-UKR-ENG)
14. Pesi Hershfeld "Memories of a Summer Day" (YI-UKR-ENG)
15. Malka Lee "There Will Be a World" (YI-UKR-ENG)

Taras Shevchenko (1814, Moryntsi – 1861, Saint-Petersburg)

Думи мої, думи мої,
Ви мої єдині,
Не кидайте хоч ви мене
При лихій годині.
Прилітайте, сизокрилі
Мої голуб'ята,
Із-за Дніпра широкого
У степ погуляти
З киргизами убогими.
Вони вже убогі,
Уже голі... Та на волі
Ще моляться богу.
Прилітайте ж, мої любі,
Тихими речами
Привітаю вас, як діток,
І заплачу з вами.

(1847)

לידער מינע, דומעס מינע!
איינציקע און איינע!
איר זאלט כאַטש מיך ניט פֿאַרלאָזן
אין אַ בייזער שעה אַזוינער!
קומט צו פֿליען, מינע בלויע,
מינע טויבן יונגע,
פֿון דער זייט פֿון ברייטן דניעפר
קומט אין סטעפּ דאָ זינגען
מיט די אָרעמע קירגיזן!
זיי זינגען שוין באַנומען,
הויל און נאַקעט. אָבער פֿריי נאָך
בעטן גאָט זיי קומען.
קומט צו פֿליען, מינע ליבע!
מיט שטילע רייד מיט ריינע
כיוועל, ווי קינדער, איילה באַגריסן,
מיט אייך איינינעם וויינען.
(translated by Dovid Hofshhteyn)

Thoughts of mine, thoughts of mine,
My one and only stay,
You at least do not abandon
Me these bitter days.
From the broad and distant Dnieper
Fly to me, my homing
Pigeons, on your blue-grey pinions,

Through the steppe go roaming
With the poor forsaken Kirghiz.
Long have they gone naked,
Long been paupers... yet still free to
Worship God as sacred.
Come then, dearest thoughts of mine,
I shall greet you ever
As my children, with soft words, and
We shall weep together.
(translated by Gladys Evans)

Заповіт

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Україні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отойді я
І лани, і гори —
Все покину і полину
До самого бога
Молитися... а до того
Я не знаю бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сем'ї великій,
В сем'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

25 декабрия 1845

צוואה

אַז כּיוועל שטאַרבן, איר באַהאַלטן
זאָלט די ביינער מיינע
צווישן ברייטע מילדע סטעפעס
אין מײן היים אוקריינע,
די ברייטפאַלעדדיקע לאַנקעס,
בערג און דניעפּר דער גרויסער

זאָלן זען זיך – ס'זאָל זיך הערן,
ווי ער ראָשט, דער רוישער.

וועט אַ טראָג טאָן פֿון אוקריינע
בלוט פֿון שונאס גלידער
ביז צום ים דעם בלויען, – דעמלט
וועל איך באַרג און נידער –
אַלץ פֿאַרלאָזן און זיך לאָזן
ביז די הימלען טראָגן
לויבגעזאַנגען, און ביז דעמלט –
כ'קאָן קיין גאַט פֿאַרמאַגן.

מיד באַהאַלטן, שטייט אוף מיט צאָרן,
קייטן רייסט מיט פֿייער,
און מיט שונאס בייזע בלוטן
רייך באַשפרענקט די פֿרניהייט!
אין געזינד אין גרויסן, נניעם
מיט אַ פֿרנייען ווילן
ניט פֿאַרגעסט אויך מיד דערמאַנען
מיט אַ וואָרט אַ שטילן.
(translated by Dovid Hofshhteyn)

My Testament

When I am dead, bury me
In my beloved Ukraine,
My tomb upon a grave mound high
Amid the spreading plain,
So that the fields, the boundless steppes,
The Dnieper's plunging shore
My eyes could see, my ears could hear
The mighty river roar.

When from Ukraine the Dnieper bears
Into the deep blue sea
The blood of foes ... then will I leave
These hills and fertile fields —
I'll leave them all and fly away
To the abode of God,
And then I'll pray But till that day
I nothing know of God.

Oh bury me, then rise ye up
And break your heavy chains
And water with the tyrants' blood
The freedom you have gained.
And in the great new family,
The family of the free,

With softly spoken, kindly word
Remember also me.
(translated by John Weir)

N.N. (Мені тринадцятий минало...)

Мені тринадцятий минало.
Я пас ягнята за селом.
Чи то так сонечко сіяло,
Чи так мені чого було?
Мені так любо, любо стало,
Неначе в Бога.....
Уже прокликали до паю,
А я собі у бур'яні
Молюся Богу... І не знаю,
Чого маленькому мені
Тойді так приязно молилось,
Чого так весело було.
Господнє небо, і село,
Ягня, здається, веселилось!
І сонце гріло, не пекло!
Та недовго сонце гріло,
Недовго молилось...
Запекло, почервоніло
І рай запалило.
Мов прокинувся, дивлюся:
Село почорніло,
Боже небо голубее
І те помарніло.
Поглянув я на ягнята —
Не мої ягнята!
Обернувся я на хати —
Нема в мене хати!
Не дав мені Бог нічого!..
І хлинули сльози,
Тяжкі сльози!.. А дівчина
При самій дорозі
Недалеко коло мене
Плоскінь вибирала,
Та й почула, що я плачу.
Прийшла, привітала,
Утирала мої сльози
І поцілувала...
Неначе сонце засіяло,
Неначе все на світі стало
Моє... лани, гаї, сади!..
І ми, жартуючи, погнали

Чужі ягнята до води.

Бридня!.. А й досі, як згадаю,
То серце плаче та болить,
Чому Господь не дав дожить
Малого віку у тім раю.
Умер би, орючи на ниві,
Нічого б на світі не знав.
Не був би в світі юродивим.
Людей і [Бога] не прокляв!
(1847)

.N.N

ס'איז מיר דאָס דרייצנטע געגאַנגען,
כ'האַב שאַף געפאַסעט הינטערן דאָרף.
צו פֿון דער זון, פֿון שיין געפֿאַנגען,
צו גלאַט אַזוי פֿון העלער וואָר –
ס'איז מיר אַזוי וווּיל, אַזוי מילד געוואָרן,
ניט אַנדערש באַ גאַט...
מע רופֿט שוין צום געטיילטן עסן,
און איך, איך זיך זיך אין בריאַן
און בעט אַלץ גאַט... און כ'קאַן ניט וויסן,
פֿאַרוואָס אין מיין געבעט איז היינט פֿאַראַן
אַזאַ מין זיסקייט? איך, אַ שנעקל,
און ס'איז מיין פֿרייד שוין אַזוי גרויס;
און ס'דאַכט זיך, אַז די פֿרייד באַהיט
דאָס דאָרף, די שאַף די הימל־שטרעקע!
די זון, זי וואַרעמט – און ניט ברייט!

נאָר ניט לאַנג די זון איז קלאַר,
נאָר ניט לאַנג דאָס האַרץ מינס פֿרייט זיך...
די זון, זי באַקט, איז רויט געוואָרן,
פֿאַרברענט מיר מיין גן־עדן.
איך כאַפֿ זיך אָף, ווי פֿון אַ חלום –
ס'איז שוואַרץ דאָס דאָרף, פֿאַרשרפֿעט.
גאַט מינער, דער בלויער הימל
מייעס איז שוין פֿון חרפה.
כ'קוק זיך אום אויף מינע שעפֿעלעך –
שעפֿעלעך ניט מינע!
כ'קער זיך אויסעט צו די כאַטעס –
כ'האַב ניט וווּ אַריינגיין!
גאַט האַט גאָר מיר ניט געגעבן!
טרערן מינע גיסן...
שווערע טרערן... און אַ מיידל
באַ דעם ראַנד פֿון וועג
האַט ניט ווייט געריסן
פֿלאַקס; דערהערט מיין וויינען,
איז זי באַלד געקומען,

אַפגעווישט מיר מײנע טרערן,

מיך אַרומגענומען

און אַ קוש געגעבן...

איז – ווי די זון זאָל ווידער שײנען,

און ווי די גאַנצע וועלט איז מײנע...

און פֿעלדער, וועלדער, שײנע גערטנער!..

מיר האָבן מיט שפּילעוודיקע ווערטער

די פֿרעמדע שאַף צום טײך געטריבן.

אַ חלום!.. נאָר אַז כײַדערמאָן זיך,

וויינט דאָס האַרץ, צעגייט פֿון ווייטיק:

פֿאַרוואָס האָט גאָט אין דעם גן־עדן

מיך ניט געלאָזט אויפֿן גאַנצן לעבן!

אין פֿעלד באַם אַקער וואָלט איך אויסגיין,

פֿון אַלץ דאָ אַף דער ערד באַפֿרייט,

כײַוואָלט ווי אַ דולער ניט אַרומגיין

און ניט פֿאַרשאַלטן [גאָט] און לײַט!

(translated by Dovid Hofshhteyn)

N.N. (I Was Thirteen...)

I was thirteen. I herded lambs

Beyond the village on the lea.

The magic of the sun, perhaps,

Or what was it affected me?

I felt with joy all overcome,

As though with God....

The time for lunch had long passed by,

And still among the weeds I lay

And prayed to God.... I know not why

It was so pleasant then to pray

For me, an orphan peasant boy,

Or why such bliss so filled me there?

The sky seemed bright, the village fair,

The very lambs seemed to rejoice!

The sun's rays warmed but did not sear!

But not for long the sun stayed kind,

Not long in bliss I prayed....

It turned into a ball of fire

And set the world ablaze.

As though just wakened up, I gaze:

The hamlet's drab and poor,

And God's blue heavens - even they

Are glorious no more.

I look upon the lambs I tend -

Those lambs are not my own!

I eye the hut wherein I dwell -

I do not have a home!

God gave me nothing, naught at all...
I bowed my head and wept
Such bitter tears.... And then a lass*
Who had been sorting hemp
Not far from there, down by the path,
Heard my lament and came
Across the field to comfort me;
She spoke a soothing phrase
And gently dried my weeping eyes
And kissed my tear-wet face....
It was as though the sun had smiled,
As though all things on earth were mine,
My own.... the orchards, fields and groves!...
And, laughing merrily the while,
The master's lambs to drink we drove.

Oh, how disgusting!... Yet, when I
Recall those days, my heart is sore
That there my brief life's span the Lord
Did not grant me to live and die.
There, plowing, I'd have passed away,
With ignorance my life-long lot,
I'd not an outcast be today,
I'd not be cursing Man and God! ...
(translated by John Weir)

Lesya Ukrainka (1871, Novohrad-Volynskiy – 1913, Surami)

Досвітні огні

Ніч темна людей всіх потомлених скрила
Під чорні, широкії крила.
Погасли вечірні огні;
Усі спочивають у сні.
Всіх владарка ніч покорила.

Хто спить, хто не спить, — покорись темній силі.
Щасливий, хто сні має милі!
Від мене сон милий тіка...
Навколо темнота тяжка,
Навколо все спить, як в могилі.

Привиддя лихі мені душу гнітили,
Повстати ж не мала я сили...
Зненацька проміння ясне
Од сну пробудило мене, —
Досвітні огні засвітили!

Досвітні огні, переможні, урочі,
Прорізали темряву ночі,
Ще сонячні промені сплять, —
Досвітні огні вже горять.
То світять їх люди робочі.

Вставай, хто живий, в кого думка повстала!
Година для праці настала!
Не бійся досвітньої мли —
Досвітній огонь запали,
Коли ще зоря не заграла.

[1892]

פֿאַרטאַגיקע פֿייערן

די נאַכט האָט די מענטשן די מידע פֿאַרוויקלט
אין ברייטע, אין פֿינצטערע פֿליגל.
צו פֿייער פֿון אָוונט אַ סוף;
און אַלע, וואָס רוען אין שלאָף,
די הערשערן נאַכט האָט פֿאַרזיגלט.

ווער ס'שלאָפֿט און ווער וואָך איז, איר קראַפֿט גיט זיך אונטער,
ווייל דעם, וועמען טרוימען נאָך מונטערן.
פֿון מיר איז דער שלאָף שוין אָוועק,
אַרום איז נאָך חושך און שרעק
און שטום ווי אין קבר דאָרט אונטן.

די בייזע געשפענסטער די זעל מיר פֿאַרשפינען,
אויף אופֿשטיין — וווּ כוח געפֿינען?
נאָר קלאָר איז די פֿלוצלינגע ליכט,
זי האָט מיך פֿון שלאָף אופֿגעריכט,
עס ליכט שוין די שיין פֿון באַגינען!

די שיין פֿון באַגינען, וואָס פֿייערלעך ציטערט,
די פֿינצטערע נאַכט האָט צעשניטן.
די ליכט פֿון דער זון איז פֿאַרווענדט,
די שיין פֿון קאַיאָר אָבער ברענט,
די שיין, וואָס די אַרבעטער צינדן.

שטיי אָף, ווער עס לעבט און וואָס וואָך איז זיין שטרעבן,
פֿון אַרבעט די שעה איז דאָ נעבן,
זיך ניט שרעק, וואָס ס'איז פֿינצטער אַצינד,
פֿאַרטאַגיקן פֿייער צעצינד,
אויב באַגינען ניט קלינגט נאָך מיט לעבן!
(translated by Dovid Hofshhteyn)

Predawn Lights

Beneath the black wings of the dark night nestling,
The tired-out people were resting.
Lights out and the silence lies deep,
Now everyone's buried in sleep,
To night's suzeraine acquiescing.

Asleep or not, they to dark forces surrender,
And happy the one with dreams tender!
But sweet dreams do not come to me...
Thick darkness all round like the sea,
All sleep as if death held them prisoner.

My soul was weighed down by a portent of evil,
No strength to resist could I feel...
Flashed sudden a bright ray of light,
Dispersing my fears of the night –
The gleam of predawn lights was real!

The solemn predawn lights, triumphantly shining,
Have cut through the sombre night lining,
There is still no sign of the sun –
The workers have turned the lights on,
Those lights of predawn – our future divining.

Arise, living souls who nurse thoughts of rebellion!
The hour for work sounds the clarion!
And fear not the dark before dawn –
You turn those predawn lights on,
If the sunrise has not yet broken.
(translated by Gladys Evans)

Слово, чому ти не твердая криця,
Що серед бою так ясно іскриться?
Чом ти не гострий, безжалісний меч,
Той, що здійма вражі голови з плеч?

Ти, моя щира, гартована мова,
Я тебе видобуть з піхви готова,
Тільки ж ти кров з мого серця проллеш,
Вражого ж серця клинком не проб'єш...

Вигострю, виточу зброю іскристу,
Скільки достане снаги мені й хисту,

Потім її почеплю при стіні
Іншим на втіху, на смуток мені.

Слово, моя ти єдина зброє,
Ми не повинні загинуть обоє!
Може, в руках невідомих братів
Станеш ти кращим мечем на катів.

Брязне клинок об залізо кайданів,
Піде луна по твердинях тиранів,
Стрінеться з брязкотом інших мечей,
З гуком нових, не тюремних речей.

Месники дужі приймуть мою зброю,
Кинуться з нею одважно до бою...
Зброє моя, послужи воякам
Краще, ніж служиш ти хворим рукам!

25/XI 1896

וואָרט מײַנס, וואָס ביסטו קיין שטאַל ניט קיין האַרטער
שטאַל, וואָס עס בליצט און עס פֿינקלט אין שלאַכטן,
ביסט ניט קיין שאַרפֿע, קיין גרויזאַמע שווערד –
די, וואָס די העלדזער די פֿינטלעכע שעכט.

וואָרט מײַנס מיט האַרט, וואָס געבראַכט איז פֿון גליַען,
איך בין שוין גרייט דיך פֿון שיידל צו צײַען,
וועסט נאָך פֿאַרגיסן, פֿאַרשוועכן מײַן בלוט,
שונאים דערשטעכן דו האָסט ניט קיין מוט.

כיוועל מײַן געווער איצט פֿאַרשפיצן, פֿאַרשאַרפֿן,
כיוועל אַלע כוחות אין קאַמף אַרײַנוואַרפֿן.
כיוועל עס צעהענגען דערנאָך אויף דער וואַנט,
לײַט אויף געלעכטער, מיר נאָר אויף שאַנד.

וואָרט, מײַן געווער און מײַן טרײַער באַגלייטער,
ווייס, אַז מיר טאָרן ניט אומקומען ביידע,
אפֿשר אין אַנדערע דריסטערע הענט
ווערסטו – אַ שווערד אויף תּלײַנים געווענדט.

וועט זי אַ גריליץ טאָן, די שאַרף, אין די קייטן,
גריליץ וועט אין טורמעס פֿון מערדער זיך שפּרײַטן,
וועט זיך באַרירן מיט שווערדישן קלאַנג
און מיט אַן אַפקלאַנג פֿון פֿרײַען געזאַנג.

ווילט איר נקמה – מײַן שווערד נעמט מײַן שאַרפֿע,
דריסטער מיט איר אין די שלאַכטן זיך וואַרפֿן!

דו, מײן געווער, דיין די קריגער געטרײ,
דרייסטער באַ זיי, ווי אין הענט מינע, זיי!
(translated by Dovid Hofshhteyn)

Why are my words not like steel brightly flashing
Out in the field where two armies are clashing ?
Why not a sabre whose pitiless blows
Cut off the heads of our bitterest foes ?

You dagger-words, that I tempered and tested,
Gladly I'll draw from my breast where you rested,
But it is my heart to the purpose applying,
I'll shape a weapon with sparks from it flying,
Then I shall hang it up high on the wall
Others to gratify, me to appall.

My only weapon, dear words that I cherish,
We must ensure that not both of us perish !
Wielded by brothers we do not yet know,
You may do better in routing the foe.

My blade shall sever the fetters of iron,
Echo aloud in the forts of all tyrants.
Other blades also shall join it to bring
New days when speeches of free men will ring.

Mighty avengers my sword shall inherit,
With it they'll race to do battle with merit...
Sword, better service go render the brave
Than to my feeble hands you ever gave!
(translated by Peter Tempest)

Ivan Franko (1856, Nahuievychi – 1916, Lviv)

Каменярі

Я бачив дивний сон.
Немов передо мною
Безмірна, та пуста, і дика площина
І я, прикований ланцем залізним, стою
Під височенною гранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.

У кожного чоло життя і жаль порили,
І в оці кожного горить любові жар,
І руки в кожного ланці, мов гадь, обвили,
І плечі кожного додолу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар.

У кожного в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам згори, як грім, гримить:
"Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод

Не спинить вас!
Зносить і труд, і спрагу, й голод,
Бо вам призначено скалу сесю розбить".

І всі ми, як один, підняли вгору руки,
І тисяч молотів о камінь загуло,
І в тисячні боки розприскалися штуки
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз по раз гримали о кам'яне чоло.

Мов водопаду рев, мов битви гук кривавий,
Так наші молоти гриміли раз у раз;
І п'ядь за п'ядею ми місця здобували;
Хоч не одного там калічили ті скали,
Ми далі йшли, ніщо не спинювало нас.

І кожний з нас те знав, що слави нам не буде,
Ні пам'яті в людей за сей кривавий труд,
Що аж тоді підуть по сій дорозі люди,
Як ми проб'єм її та вирівняєм всюди,
Як наші кості тут під нею зогниють.

Та слави людської зовсім ми не бажали,
Бо не герої ми і не богатирі.
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пуга. Ми рабами волі стали:
На шляху поступу ми лиш каменярі.

І всі ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт,
Що кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

І знали ми, що там далеко десь у світі,
Який ми кинули для праці, поту й пут,
За нами сльози ллють мами, жінки і діти,
Що други й недруги, гнівнії та сердиті,
І нас, і намір наш, і діло те кленуть.

Ми знали се, і в нас не раз душа боліла,
І серце рвалося, і груди жаль стискав;
Та сльози, ані жаль, ні біль пекучий тіла,
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не випускав.

Отак ми всі йдемо, в одну громаду скуті
Святою думкою, а молоти в руках.
Нехай прокляті ми і світом позабуті!
Ми ломимо скалу, рівняєм правді путі,
І щастя всіх прийде по наших аж кістках.

(1878)

שטיינברעכער

איך האָב געזען אַ שיינעם חלום. אַ פּוסטער פּלאַך
זיך שפּרייט פֿאַר מיר. ס'איז אומגעהייער ווילד זיין אויסזען.
אַ הויכער פֿעלדז דאָרט שטייגט פֿון וויסטן דרויסן,
איך שטיי געשמידט אין קייטן פֿאַר דעם פֿעלדז דעם גרויסן –
ווי איך, דאָרט שטייען מענטשן טויזנטער אַ סך.

מיט טרויער־קנייטשן שטערנס טיף פֿאַרצויגן,
אַ גלי פֿון ליבע ברענט באַ יעדערן אין בליק.
די הענט האָבן קייטן ענג, ווי שלענג, אַרומגעצויגן,
באַ יעדערן די אַקסלען נידעריק געבויגן,
ווייל אַלעמען אַ גרויסע שווערע מאַסע דריקט.

אין יעדער האַנט אַן אייזערנער, אַ שווערער האַמער,
און ווי אַ דונער פֿון דער הייך, אַ קול זיך טראָגט:
„איר שטורעמט דעם פֿעלדז, צעברעכט די ווילדע צאַמען,
ניט שרעקט זיך פֿאַר קיין מי, פֿאַר אַלע שלעק צוזאַמען –
ס'איז אייך באַשערט דעם פֿעסטן פֿעלדז צעשטערן: שלאָגט!“

ווי איינער, אַלע האָבן מיר די הענט געהויבן,
און טויזנט האַמערס שווערע פֿאַלן אויף דעם שטיין,
פֿון טויזנט זייטן מוז דער פֿעלדז זיך דרויבן,
אין שטיקער אָן אַ צאַל, אין ברעקלעך און אין שטויבן
געשווינד צעפֿאַלט זיך זיין פֿאַרעקשנטער געביין.

ווי הילך פֿון שלאַכט און ווי פֿון וואַסערפֿאַל דאָס שלאָגן,
האַבן האַמערס אונדזערע איינס נאָך איינס,
און טראָט נאָך טראָט מיר האָבן אַרט געקראָגן,
כאָטש פֿיל פֿון אונדז האָבן שטיינער שווער צעשלאָגן,
און ווייטער אַלץ געגאַן און ניט געבליבן שטיין...

ניט וויינען – ברעכן מויערן.

זאָל זיין פֿאַר די קינדער,

אויב ניט פֿאַר זיך אַליין,

אויסקעמפֿן גליק מיט אייגן געביין.

(translated by Dovid Hofshetyn)

Stonebreakers

I had a dream. Like there is ahead
And endless, empty and the wildest plane.
And I stand there, held by iron chain,
Under the tall rock made from finest granite
And next to me are thousands just like me.

The face of everyone is marked by woe and sorrow,
And eyes of everyone contain fervor of love.
And hands of everyone are chained with snakes of iron,
And every shoulder's bent low to the ground,

Because a scary burden crushes all us down.

And everyone holds heavy iron hammer,
And loud voice from above sounds like a raging thunder:
"Thou split this rock! Allow no cold, nor heat
To stop you! Suffer pain, and thirst, and hunger,
Because you are to break this rock apart!"

And all, like one, upthrusted their hands,
And thousands hammers started working on the rock.
And thousand fragments flied in all directions,
We hit the cliff with force of desperation
Time after time still beating on that crag.

Like growl of waterfall, like roar of bloody battle,
Again our hammers clattered and again
And inch by inch we conquered bigger space,
Though lots of us were crippled by those crags,
We carried on, and nothing could impede us.

Knew everyone that we would get no glory,
We wouldn't be remembered in the end.
That only then would people walk this road,
When rock was battered, leveled everywhere,
And our bones stopped rotting underneath.

We didn't want the glory for the doing,
We are no heroes looking for the fame.
No, we are servants, though at free will's guidance
We took these bonds. Became the slaves of choice,
At future's way we are just the stonebreakers.

We all believed that we will break the rock
With our hands, we'll shatter the granite.
With our broken bones and our blood
We'll lay a firm foundation, and right after
New life, new hope will come into this world.

And we all knew that far in world of ours,
Which we abandoned for the labor, sweat and bonds,
Hot tears were cried by wives, and sons, and mothers.
That wrathful and irate, our enemies and rivals,
Cursed us, and our purpose, our cause.

We knew it, and that thought was often painful,
The sorrow stroke, and heart was torn apart.
But neither tears, nor grief, nor burning pain
Not even curses stalled us from the work,

And never someone let his hammer out.

So there we went, united all as one
By sacred dream, with hammers in our hands.
Let us be cursed and totally forsaken!
We break this rock, we make the path for truth,
And happiness for all will walk on our bones.
(*unknown translator*)

Dovid Hofshsteyn (1889, Korostyshev – 1952, Moscow)

דאָרט איבער שטעט האָט שוין געקלונגען
פֿון שפיץ פֿון טורעם אי אײנס, אי צוויי...
אין תהום פֿון נאַכט, אין לאַנד פֿון שניי
איז אײנס אַ דערפֿעלע פֿאַרזונקען...

ווי אינדזעלעך פֿון מענטשן־רו,
אין שטרוי פֿאַרהילט, אויף נאַכט פֿאַרוואַרעמט,
מיט שטאַל און פלויט אין שלאָף געאַרעמט
פֿאַר היזעלע אַ היזל האַלט זיך צו.

די שטערנדיקע שטילקײט הערט זיך אײן
אין שטילן אָטעם פֿונעם לעבן –
אין היזל אײנעם איז פֿאַרבליבן
אַ שטילע ראָד פֿון לאַמפֿן־שײן...

די שלעפֿערדיקע ווינקלען הערן קוים
פֿון טיש אַ שאַרף פֿון בלעטער,
נאָך יונגע אויגן ווערן אַלין ניט זעטער...
אַ בינטל ציטעריקע יאָר
פֿאַרזונקען איז אין שטראָם פֿון צײַטן,
אַ שאַרפֿער בליק – אין וויסטן ווייטן,
אַ יונגער גײסט – אין וועלט, אין גאָר...

עס שטאַמט מײן מוט פֿון יענער נאַכט,
פֿון יענער נאַכט – מײן שטאַלצער טרויער,
כײַהאַב אײנזאַם־פֿרײַ שוין דאָן געוואַכט
באַ לעבנס־טיר, באַם וועלטנס־טויער.

(1918)

I
Над містом чути – дзвін прогуб
Із шпиля башти раз і вдруге...
В краю снігів, ночей і туги
Там перший зразу ж потонув.

Житла людського острови,
В солону вкунтані, зогріті,
Стоять, стулившись, наче діти,
Хатинка, погріб і хліви.

І тихий-тихий зорекруг!
І дихає природа сонна...
Не спить лиш хатка двовіконна,
А в ній від лампи теплий круг...

В очах юнацьких щось незборне.
І прислухаються кутки,
Як стіл сторінку перегорне.
Вінки тремтливих давніх літ

В потоці часу прошуміли.
В далеке – погляд легкокрилий,
І юний дух – до всіх, у світ...
Моя бадьорість з тої ночі,

Від тої ночі – гордий сум.
Я ще тоді стеріг пророчі
Життя ворота, світу струм.
(переклад Павла Тичини)

There, above the towns, the towerbell
Sounded already once, and twice...
In the void of night, in the land of snow
A little village is sunken...

Like islands of people's rest,
Wrapped in hay, warmed up for the night,
Arm in arm with stables and fences,
A house holds onto a house.

The starry night is listening to
The calm breath of life –
There is a quiet circle of lamp-light
Left in one of the houses...

The sleepy corners barely hear
A rustle of paper on the table.
But the young eyes cannot get enough...

A bunch of trembling years
Is sunken in the hay of time,

A sharp look – in the farthest far away,
A young spirit – in the world, in the entire world...

My bravery comes from that night,
From that night – my proud sadness,
I stood awake already then, lonely and free,
By the door of life, by the gates of the world.
(translated by Katerina Kuznetsova)

Leyb Kvitko (1890, Holoskovo – 1952, Moscow)

דער אַרבעטלאַזער און זיין מאַמע

1

כלינעט אין בלוט דאָס לויטער געטראַנק,
די לופט פֿון פֿרילינג נייעם.
צום דרייסיקסטן מאָל שוין באַנייט זיך
די ערד פֿאַר מיר אין גרין געזאַנג.

דעם קאַמף פֿאַרשפּילט,
צום נאַענסטן זיך גרייטן;
„ס.ד.ן“ [*] רייסן אונטער יעדן שטריק.
כ'וואָלט אין דאָרף געגאַן דערווייל דאָרט עמער לייטן –
האַב איך שוין אויפֿגעגעסן מיין געצייג.

פֿאַר איך זוכן.
ס'איז גוט צו פֿאַרן.
דעם אויג איז גוט צו שלינגען ווייטן,
מענטשן,
מערק.
אַט אפֿשר טרעף איך אין וואַגאַן
אַ פֿרוי אין יונגע יאָרן,
וואָס זאָל מיין לעבן טראַגן איבער בערג.

טרעף איך אין וואַגאַן אין איינעם
מיין מאַמע אין צעפֿליקטן מאַנטל זיצט.

דרימלט,
דרימלט,
בויגט דאָס פֿאַנים אירס דאָס געלע,
און זון איין גרויסן אויער אירן פֿאַרעט,
היצט.

רייסט דאָס האַרץ מיר יעדער זיפֿץ דער מאַמעס,
אויף ברוסט איר באַמבלט זיך דאָס שילדל:
„טויב“.
אַלט, דערשלאַגן, דרימלט זי אויף פֿרעמדער פלייצע,
אַ נויג, אַ הויב.

— מאמע מיינע, וויי ז'מיר,
וואס זאל איך טאן, וואס זאל איך טאן?
— גארניט, קינד מיינס, גארניט,
קינד מיינס, גיי דיין וועג דיר, גיי, מיינ זון...

[*] סאַציאַל-דעמאָקראַטן.

1

Немов вино – прозоро, рівно
У кров повітря ллє: весна!
В тридцятий раз по довгих снах
Земля встає зеленоспівно.
Програли бій. Налазить гідра:
Есдеки ж знов зірвуть бої. ,
Піти б в село латати відра –
Так інструменти я проїв.
Як так – у мандри! Що ж, я гасну –
А там – вагони, шум, поля.
Мо?, стріну жінчину прекрасну,
Що знала б все моє життя.
І от стрічаю: в зморшках, в риті –
Невже це мати? – із очей Така печаль!
Сидить в лахмітті,
Ще й сонце ухо їй пече...
І тяжко так зітхає мати:
Стара ж вона, така плоха.
На грудях дощечка «глуха»,—
Ото хоч раз би задрімати!
— Ой, мамо люба, ой скажи ж:
— Ну, що робить, ну що зробити?
— Нічого, синку. З бездоріж
Іди вперед. Все йди та йди ти...
(переклад Павла Тичини)

The Out-of-Work Man and His Mother

Surging through blood the clearest drink,
the air of spring anew.
For the thirtieth time the earth
renews itself for me in green song.

This battle lost,
steeling for the next;
the SDs* sabotage each strike.
I would have gone to a village to mend buckets—
if I hadn't eaten my tools away.

So I ride the rails in search.

Riding does you good.
It does the eye good to swallow distances,
people,
market squares.
And maybe in some train car I'll find
a woman in her young years
to carry my life over mountains.

In one of the cars I find
my mother sitting in a patched coat.

Dozing,
dozing,
bowing her head, her yellowed face,
with the sun steaming, baking
her large ear.

My mother's every sigh splits my heart.
On her chest dangles the sign:
"Deaf."
Old, dispirited, she dozes on strange shoulders,
leaning, lurching.

"Mother of mine, oy, *vey z' mir*,
what should I do, what should I do?"
"Nothing, my child, nothing, my child,
Go on your way, go, my son..."
(translated by Jake Schneider)

* Social democrats

Dvoyre Fogel (1902, Burshtyn – 1942, Lviv)

היזער

צינאָבער־דעכער: טראָפּנס וואַרעמקייט.
און ווייס אין פֿאַרקרומטע רעכטעקן געזאַמלט:
יענע ווייס וואָס איז פֿלאַך און אָן זיסקייט
דאָ ווערט עס אַ זיסער געזיפֿץ...

אַנגעשפּאַרט זיך אין מויערן
אַנגעשפּאַרט זיך אין דעם אָוואַל פֿון אַ גאַס,
אַ, די גאַס וואָלט זיך געשלאָסן אין אַ קרייז
און אַזוי שטיל פֿאַרענדיקט איר גאַנג
ווען די היזער וואָלטן באַשטאַנען...

אַבער די היזער ווילן נישט דעם טויט:

די הייזער ווילן בלויז אויף איין אָטעם
אָפרוען זיך – ביים גראָען ים: ביי דער גאָס...
און ווייטער פֿאַרלאָקט זיי דער בויגן פֿון מזלות.

אויף אַן אָטעם בלויז
טוליען זיך די ווענט צעטומלט
פֿאַרן גרויסן ים פֿון שטילקייט
וואָס האָט אויפֿגעשטראָאָצט זיי מיטאַמאָל.

будинки (з «манекенів»)

циноброві дахи – цятки тепла,
а решта білого у прямокутники позібрано.
той білий, що простий і не солодиться,
зітхне позірливо.

поспиралися на овали дверей,
поспиралися на овал вулиці.
о, вулиці самій би в круг замкнутися,
тихенько дійти кінця,
якби будинки на те погодилися.

але вони не хочуть скону –
будинки хочуть тільки один раз видихнути,
відпочити коло сірого моря-вулиці
і далі принаджувати її-долі виверти.

тільки раз видихнути.
туляться стіни розгублено
перед безмірним морем тиші,
яке раптом двором розлилося.
(переклад Ірини Зробок)

Houses

Vermillion roofs: drops of warmth.
And whiteness gathered in crooked rectangles
white which is flat and without sweetnes
here becomes a sweet sigh...

Leaning against walls
leaning against an oval of the street.
O, the street would close in a circle
and finish its course so still
if the houses agree...

But the houses don't want death:
the houses simply want to draw one breath
to rest—by the gray sea: by the street...
And they are enticed further by the bend of fates...

Just for one breath
the walls crowd together perplexed
before the great sea of stillness
which suddenly surges around them.
(translated by Anastasiya Lyubas)

15: דער טראַקטאַט פֿון לעבן: ערשטער קאַפּיטל

מען דאַרף בלויז אַרויסקומען אין גאַסן, אין דער בערנשטיין-געלער דעמערונג פֿון חודש אַקטאָבער: דעמאָלט, צווישן פֿיר און פֿינעף אַ זייגער, איז דאָס לעבן תמיד, „צעבראַכן“, וואָס עס וואָלט נישט געשען מיט אונדז.

אין „סאַלאָן דע באַטיי“, קאַרמעליצקאַ-גאַס נומער 25, איז די מאַניקיר-מאַמזעל ווי פֿון וואַקס, לאַלקע-פֿאַסאַן יאָר 1924: דער פֿריזירער טראַגט אַ פֿאַרקעמונג מיט אַנדולאַציע און פֿאַרפֿום-מיל-פֿלער; און די באַזיצערין פֿון סאַלאָן איז אַלץ נאָך ווי די דאַמע פֿון אַ זייער רעטושירטער פֿאַטאַגראַפֿיע 1900, מיט אַ טיף איינגעשניטענער טאַליע און אַ פֿישביין-קראַגן, נינצען-הונדערט די לעצטע מאָדע.

און געווען איז גראַד אַ געלע דערמאָנונג, צווישן פֿיר און פֿינעף אַ זייגער, ווען די באַזיצערין פֿון סאַלאָן קאַרמעליצקאַ גאַס 25 האָט זיך, אַן שום צערעמאָניעס און פֿאַר די אויגן פֿון אַלע געסט, אַ ווענד געטאָן צום סוביעקט: צוואַקס „אייגענטלעך דאַרף איך לעבן?“

די מינוט און ווי צום ענטפֿער האָט זיך אונטער אַ לילאַ-אַבאַזשור געטאָן אַ הויב אויף דאָס וואַקסענע מאַניקיר-פֿריילין און דערלאַנגט אַ דאַמע אין שוואַרץ אַן אַלומיניום-טעצעלע מיט נעגל-וואַסער.

דערנאָך האָט זיך דער פֿריזירער גענומען מיט אַ גרויסן ליאַרם און פֿאַנטאַזיע אַנדולירן איין פֿריזיר נאָך דער צווייטער, אויסאַרבעטנדיק מיט אַן אויסערגעוויינלעכער צערטלעכקייט דעם פֿאַסאַן פֿון אַ יעדער כוואַליע באַזונדער.

און דאָס פֿראַקטיצירענדע מיידל פֿון איר זייט האָט גענומען אויסשטעלן און אַרומאַרדענען פּושקעס הענאַ-האַר-פֿאַרב, שוואַרצער און ברוינער, מיט אַ ליאַרם דורך גאַרנישט נישט באַרעכטיקטן.

אויף אַזאַ אױפֿן איז אויף דעם ביליקן אַנזיכט-קאַרטל מיט דאַמע און שטייף אויסגעשטעלטע פּושקעס הענאַ-האַר-פֿאַרב געקומען צום אויסדרוק, אַז ס'איז דאָ צוואַקס צו לעבן אויף דער וועלט, און האָט עס דען געקאַנט אַנדערש געשען אין אַזאַ סבֿיבֿה און אין באַדינגונגען אַזעלכע?

און אַזוי האָט זיך דאָס אַנגעהויבן פֿון תמיד אָן: מיט דעם זאַץ: צוואַקס לעבן – האָט זיך אַנגעהויבן אַ יעדער באַזונדערער לעבנס-גאַנג אין דער האַרבסט-טראַקטאַט וועגן לעבן.

16: פֿון טראַקטאַט דער צווייטער קאַפּיטל

„און דאָך לוינט זיך צו לעבן“

אַזוי האָט זיך אַנגעהויבן פֿון תמיד אָן דער צווייטער אַפּשניט פֿון טראַקטאַט און פֿון לעבן.

ס'איז דעמאָלט געוויינלעך זומער און די קלעביקע, ברייטצעלייגטע און דיקע וועלט-מאַטעריע יוירט איבער מיט צוזאַגענישן, אַראַמאַטן און מעגלעכקייטן. זי איז פֿונאַדערגעטיילט און צעגלידערט אין פֿאַרשידענע קלומפּן: קלומפּן דיקע, נאַכהענגעדיקע

און אונגעלומפערטע; פלאַכטעס אָנגעשפּאַנטע און עלאַסטישע ווי דאָס וואָרטן; און פּאַראַן נאָך פּלאַכע, נישט וויכטיקע, אַנאַנימע בלעך-פּלאַכטעס און אָפּשניצלעך פֿון דער ברייטער, ביי זיך זיכערער לעבנס-מאַטעריע, וואָס איז שיעור נישט אויסגעלאָסן פֿון לויטער זיכערקייט.

זיי אַלע גייען אַרײַן אין זאַכן: אין קלוגע קאַנטורן פֿון לייבער און ברוסטן; פֿון קרייטעכץ, בלעטער, מויערן, פּלאַשן און פּאַסירונגען. און דעמאָלט איז פּאַראַן, צוליב וואָס צו לעבן אויף דער וועלט.

אין שטאַטישע פּאַרק-אַלעען גייען דעמאָלט אַרום שווערע טאַרשן מיט קויליקע ברוסטן; פרעסן אַרײַן די ברייטע, אומאַרנטלעכע שיכטן און כוואַליעס לייב אין גאַרסעטן פֿון בראַקאַט לייבקאַלירענעם און בראַקאַט אַפּריקאַזענעם.

ס'איז צופֿיל פֿון יענעם לייב, דער לייב שמעקט מיט ברייטע בלעטער. מוסירט מיט מעגלעכקייטן.

דעמאָלט קוקן זיי נאָך אַלטע פֿרויען אין קליידער צו ברייטע און נאָכגעלאָזטע, וואָס הענגען אַראָפּ ספּעציעל אין דער געגנט פֿון בוזעם. און עס קוקן זיי נאָך מענטשן, וואָס „קאַנען נישט לעבן“.

און דעמאָלט דאַרף מען זיין זיכער, אַז אַלע פּאַסאַנטן קלערן וועגן איין און דערזעלבער זאַך: אַז דאָס לעבן פּאַרגייט, נישט אומצוקערן עס, און אויך אַזאַ איינציקער, האַנגדיקער טאַג, פֿול מיט טויזנטפּאַלטיקע מעגלעכקייטן און אַנזאַגן פּאַרגייט.

ס'איז דעמאָלט תּמיד אַ בראַנדזענע היץ; די וועלט איז אַ מעטאַלענע היץ-קויל און דאָס לעבן ווערט די צייט.

ТРАКТАТ ПРО ЖИТТЯ: РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Досить вийти на вулиці, в бурштинові сутінки жовтня: тоді, між годиною четвертою і п'ятою пополу́дні, життя завжди «зламане», хай там що з ним діється.

У «Salon de beauté», вулиця Кармелітська, номер двадцять п'ять, манікюрниця – ніби з воску і з високою зачіскою, фасон ляльки 1924 року; перукарева зачіска підкручена та інтенсивно напахчена mille-fleurs; натомість власниця салону – досі ще повішена на стіні, сильно підретушована фотографія дами з 1900 року, з глибоко вирізаною талією і комірцем на китовому вусі, тисяча дев'ятсот найновішої моди.

Саме стояли солодкі, бурштинові сутінки в місяці жовтні, коли власниця Салону Краси на вул. Кармелітській звернулася до помічника, безцеремонно й супроти всіх відвідувачів, з безглуздим запитанням: а навіщо мені жити?

В цю мить, ніби у відповідь, гойднулася й заворушилася воскова манікюрниця під лілійовим абажуром і подала пані в сукні кольору bleu алюмінієву мисочку з водою для нігтів.

Після цього й перукар, галасливо і з фантазією, взявся підкручувати одну зачіску за другою, з особливою, пестливою дбайливістю пильнуючи фасону кожної окремої хвильки волосся, щотри сантиметри хвилька.

Натомість молодша перукарка, зі свого боку, взялася – з неоясненим поспіхом і нічим не обґрунтованим гармидером – впорядковувати і встановлювати бляшанки з хною чорною і коричневою.

Так здобувався на голос, на дешевому тлі з дамою і цупкими рядами бляшанок сорту хна, той факт, що таки є для чого жити на світі. Та й чи могло воно бути інакше в цьому оточенні і за цих обставин?

І так починалось воно постійно. Питанням: «навіщо жити» починалося кожне окреме життя і осінній трактат про життя.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ ТРАКТАТУ ПРО ЖИТТЯ

«А все-таки варто жити».

Так починався завжди другий розділ трактату й життя.

Тоді зазвичай літо, а липка, широка і груба матерія світу аж бродить від обітниць, запахів і можливостей. Вона поділена і розчленована на різного роду брили: брили грубі, обвислі й незграбні; брили напружені й еластичні, як чекання; і пласкі, неважливі, анонімні плити металевих блях, і безпорадні, паперові обрізки широкої, певної себе, мало не спорзної з надміру певності матерії життя.

Усе це входить у пестливі й повні душі контури: тіл і персів; бур'янів, листя, мурів, пляшок та подій. І тоді є для чого жити на світі.

Алеями міських парків ходять тоді важкі торси з круглими персами; втискають в корсети з брокату тілистого та брокату кольору абрикосів широкі, безладні верстви і хвилі тіла. Цього тіла забагато. Тіло пахне широким листям літа. Бродить можливостями.

І тоді озираються за ними старі пані в опалих сукнях, особливо в ділянці грудей. І люди, які «не можуть жити».

І тоді можна бути певним, що всі перехожі думають про одне і те ж: що безповоротно проминає життя і такий єдиний, медвяний день, повен можливостей і тисяч обітниць.

Тоді завжди бронзова спека; світ є металевою і киплячою кулею спеки, а життя варте того.
(переклад з польської Юрка Прохаська)

Treatise on Life: Chapter One

It simply suffices to go out into the streets, into the amber October dusk. Then, between four and five in the afternoon, life is always “broken,” regardless of what happens to us.

In Salon de Beaute, 25 Karmelitska Street, a manicurist appears to be made from wax *and with a high hairdo*, like a typical doll from 1924. A hairdresser has a wavy hairdo scented with Milles Fleurs perfume, and the owner is like a heavily retouched photo of a woman circa 1900, with a deeply cut waistline and a stiff underwire collar, the latest fashion of the early 1900s.

In the yellow dusk between four and five o'clock, the owner of the beauty salon on the Karmelitska Street—unceremoniously and without paying any attention to customers—asked her employee: “What is it that I am living for?”

As if answering the question, the manicurist under the purple lampshade swayed at that moment and gave the lady in black an aluminum bowl with water for her nails.

Then, with a lot of noise and imagination, the hairdresser started working on one *wavy* hairstyle and then another one, with particular thoughtfulness, tending to every single wave.

In turn, a female apprentice began to arrange and set up canisters with black and brown henna, *with incomprehensible haste and* making unjustified noise.

And so a cheap sight with a woman on it, and rigid tins with hair dye, pointed to a conclusion that it's useless to "live in the world." And how could it be otherwise in this setup and in these circumstances?

And so it always started with a question, "Why should one live?" That's how the course of every single life began and the autumn treatise on life.

From the Second Chapter of the Treatise

"And yet life is worth living."

And so the second chapter of the treatise—and of life—began.

It is an ordinary summer, and sticky, wide and thick matter of the world ferments with promises, aromas, and possibilities. It is divided up and segmented into different lumps: thick blocks, flabby and shapeless; tight and elastic like waiting; and flat, insignificant, anonymous layers of brass, and scraps of wide, self-important life-matter, *almost obscene* from the access of assurance.

All of this falls into things: smart contours of bodies and breasts; weeds, leaves, walls, bottles, and events. And then there is a reason to live in the world.

In the city park alleys, heavy torsos with round breasts scroll. They cram chaotic layers of body curves in brocade corsets the color of flesh or apricots.

There is too much of the body. The body has the smell of wide *summer* leaves. It sparkles with possibilities.

Then the old ladies in dresses that are too wide and loose, especially sagging around breasts, look at the torsos, as well as people who "cannot leave."

And then one can be sure that all the passersby think about one and the same thing: that life flies by irreversibly. That single honeysweet day, full of a thousand possibilities and promises, is slipping away.

Then the heat is bronze; the world is a metal seething ball of heat; and life is worth living.
(translated by Anastasiya Lyubas)

Rachel Korn (1898, Galicia – 1982, Montreal)

פֿרילינג אין מנין היים

פֿרימאָרגן שניידט אויף די גאַסן,
וואָס שמעקן מיטן ריח פֿון פֿרישן ברויט -
ס'צעשפּאַלט זיך אין דער מזרח-זייט די ריפּע פֿרוכט פֿון הימל
צעשפּאַרט פֿון זונענקעגל גליאיִק־רויט.

די לעצטע שאַטנס פֿון נאַכט
אינגעקנוילט הינטער די הייזער־ווענט
ווי מלבושים פֿון אַ וואַנדערער נאָך לאַנגן וועג,
וואָס האָט ענדלעך זיין בענקשאַפֿט דערפֿירט צו אַ ברעג.

די גרינע שווערטער פֿון איריסן
שפיצן זיך אָן אַקעגן פֿרילינגדיקן הימל,
וואָס לאַזט זיך אַראָפּ מיט וואַלקנס גראַ און ווייך,
ווי זיי וואַלטן פֿאַרווירקלעכן געוואַלט
דעם דורות-לאַנגן חלום פֿון דער ערד
צו באַזיגן די הימלישע הייך.

די ביימער אַנגעלאָדן מיט די דינאַמיטן
פֿון צונויפֿגלייגטע בליטן
וואַרטן אויפֿן ערשטן סיגנאַל
פֿון זונענשטראַל.

אויף סטרונע גילדענער
פֿון פֿליענדיקער בין
שפּילט דער פֿרימאָרגן
זיין צאַרטע, קלינגענדיקע מעלאָדי
און זוכט דאָס האַרץ פֿון בוים -

שיילט זיך אַרויס
נישט דרייסט,
צעקנייטשט,
ווי אַ קינדער־קליידל ביים שפּיל
מיט אַ פֿאַרטשעפעטן זוים,
די ערשטע ווייניש־בליט,
וויסער טרוים.

1941, פּשעמיסל

весна вдома

весна нарізає вулиці,
пахучі від свіжого хліба -

тріскає зі сходу
спілий плід неба,
розповзається до сонця кісточка палюче-мідної.

останні тіні нічні
валяються попід стінами,
як подорожнього одяг, коли довга
дорога,
і коли він журбу свою до порога нарешті
довів.

зелені стебла ірисів
гостряться проти весняного неба,
яке розпускається легкими сірими хмарами,
ніби вони хотіли би втілити
про захоплення землі
небесною висотою
багатьох поколінь марення.

дерева вантажені динамітами,
заново розквітлими квітами,
чекають на перший сигнал
променя літа.

на струні золотій
бджоли польоту
грас ранок
мелодію ніжну, дзвінку і
шукає серце дерева -

оголюється
скромна,
несміла,
як дитяче платтячко, коли бавляться,
з подолом підібраним,
перша черешні квітка,
сон білий.

перемисьль, 1941
(переклад Ірини Зробок)

Springtime Back Home

The first rays of daylight slice the streets open,
still fragrant with fresh bread.
In the east, the ripe fruit of the sky splits open
parted by that glowing red seed.

The last shadows of the night
curl up behind the alleyways,
like the clothes of a wanderer, who after a long voyage
has brought his longing to harbor.

The green swords of irises
spear upward into the spring sky,
which drops down in soft, gray clouds
as if wanting to make some ancient dream come true,
an age-old dream of the earth
conquering the high heavens.

The trees are armed with the dynamite
of folded blossoms,
awaiting the first signal,
set off by sunbeams.

The early morning plays
its gentle ringing melody
on the golden violin strings
of a flying bee
seeking the heart of the tree.

The first sour-cherry blossom
unfurled,
immodest,
wrinkled,
like a girl's white dress at playtime,
snagged at the seam,
a white dream.

May 1941, Przemyśl

(translated by Mariam Isaacs)

איך בין שוין אזוי צייטיק

איך בין שוין אזוי צייטיק דורך לייד דורך צער,
אז אפילו גאט אליין
קען זיך אָנפֿאַרטרויען מיין האַנט—
איך וועל אים זיכער ברענגען
אָהין, אין יענעם לאַנד.

מיין בענקשאַפֿט האָט שוין אויספֿאַריכט דאָרט אַלע וועגן,
מיין האַרץ האָט אויפֿגעשטעלט צוריק
יעדער הרובע, פֿאַרברענטע בריק.
עס וועלן נישט פֿאַרבלאָנדזשען מער
מיין טרער,
מיין טראַט,
נישט דו, מיין גאָט.

מיר וועלן בלייבן שטיין
ביי מיין מאמעס טיר
און קושן דעם שטויב פֿון איר שוועל
און האַלטן אַזוי לאַנג די קליאַמקע אין דער האַנט
ביז ס'וועט איר שטילער אָטעם זיך דערהערן
פֿון יענער זייט וואַנט.

ווער וועט דער ערשטער עפֿענען די טיר –
ווער וואַרט נאָך אין דער שטילער היים אויף מיר?
צי וועט אַ צווייגל פֿון אַ בוים
דורך בלאַענדיקער שויב
אַנקלאַפֿן מיט קינדערישער האַנט
ביי מיין מאמעס טרוים:
ס'איז עמיץ דאָ געקומען פֿון אַ ווייטן לאַנד?

זאָג, פֿאַרוואָס־זשע צעגערסטו מיין גאָט?
איך האָב נאָך הינט ביינאַכט דאָרט אַלע וועגן אויספֿאַריכט
און אויפֿגעשטעלט אַיעדע בריק
צו יענעם שטילן הויז,
צו יענעם סאָד –
צי אפֿשר האַסטו מורא, גאָט,
פֿאַר דעם צוריק?

1944, מאַסקווע

Я стала така дoспіла

Стала така дoспіла через сум і неспокій,
що навіть Бог сам зможе довіритися мені,
коли руку подам -
я приведу його певно
до т o ї землі.

Мій смуток вже оправив там
всі шляхи,
серце полагодило плити і випалені мости.
Не заблудиться більше
ні сльоза,
ані крок,
ні ти, мій Бог.

Ми будемо стояти
коло дверей моєї мами,
цілуватимемо пил з порога
і триматимемо клямку в руці так довго,
поки не почуємо з того боку стіни
її напівголосний подих.

Хто перша відчинить двері?
Хто чекає ще в тихім домі на мене?
Чи постукає до вікна
рукою дитячою
дерева гілка,
мами моєї мрія:
чи прийшов сюди хтось із далекої країни?

Чого ж вагаєшся, Боже, скажи?
Я ще сьогодні звечора оправила всі шляхи
і полагодила мости
туди, де дім тихий
і сад -
чи, може, боїшся ти, Боже,
повернутись назад?

Москва, 1944
(переклад Ірини Зробок)

So Ripe Am I

So ripe am I from pain, from grief,
that even God himself
can entrust himself to my hands—
that I will guide him over safely
across to the *other* land.

My pining has repaired all its roads,
my heart replaced as before
each fireplace and burned-down bridge.
No longer shall they go astray
my tears,
my steps,
nor you, my God.

We will stand still
at my mother's door
and kiss the dust on her threshold
and grasp the doorknob in our hands
until we hear her quiet breath
from beyond the wall.

Who will be first to open that door—
Who is still waiting for me in that quiet home?
Will a twig from a tree
come tapping with a child's hand
at the darkening blue pane

and touch my mother's dream:
Has someone come from a distant land?

Tell me, God, why do you dither?
Just tonight I repaired all the roads
and replaced every bridge
leading to that quiet house,
to that grove—
Perhaps you, God, are afraid,
of going back?

Moscow, 1944
(translated by Jake Schneider)

Pesi Hershfeld (Pomerants-Honigboym) (1900, Volhynia – 1978, Chicago)

בענקשאפט

כ'וואָלט וועלן אַז מיין האַרץ
זאָל זיין אַ קערנדל
און ליגן זאָל עס אינעם פֿרייען פֿעלד.
אַ זינגפֿויגל זאָל אויפֿפֿיקן דאָס קערנדל
און אויסזינגען זאָל ער אין פֿרילינג נעכט
די ליבע און די בענקשאַפט פֿון מיין האַרץ...

Смуток

Я б хотіла, щоб моє серце
було зернятком
і лежало у вільному полі.
Підібрала би його пташка
і виспівувала б в ночі весняні
з мого серця любов і смуток...
(переклад Ірини Зробок)

Longing

I wish for my heart
to be a small seed
lying in an open field,
for a songbird to peck open that seed
and to vocalize, on spring nights,
the love and the longing of my heart...
(translated by Jake Schneider)

זכרונות פֿון אַ זומער טאָג

אַ שטראָל פֿון דער זון האָט באַגילט די האַר
פֿון דער יונגער און שיינער פֿאַסטושקע;
באַם ברעג פֿונם טייך איז געשטאַנען אַ בוים

געקוקעט האָט דאָרט אַ קוקושקע.

אַפֿן טײַך האָבן ווילדע קאַטשקעס געשווימען,
די קעפלעך מיט שטאַלץ אויפֿגעהויבן;
פֿון צווישן די בערג האָבן טשערעדעס שאָף
אַראָפֿ זיך צום וואַסער געצויגן.

באַלד האָט זיך דערהערט פֿון אַ פֿאַסטוך אַ פֿײַפֿן
וואָס האָט אין דער לעפֿט אָפֿגעקלונגען;
די פֿאַסטושקע האָט זיך געלאָזט צו די בערג,
זיך פֿריילעך פֿאַנאַנדער געזונגען.

אַף יענער זײַט טײַך, פֿון אַ נאַענטן פֿעלד,
דאָן האָבן געטראָגן זיך קלאַנגען
דאָרט האָבן געאַרבעט יוגנט און גרײַז
געשניטן די צײַטיקע זאַנגען.

די זון איז אַרונטער צווישן די בערג
דעם מערבֿ מיט פֿײַער געצונדן,
אַט האָבן זיך שאַטנס פֿאַנאַנדערגעשפּרײַט
באַלד איז זי אינגאַנצן פֿאַרשוונדן.

Спогади про літній день

Промінь сонечка золотив
коси пастушки - яра і гарна:
на березі річки стояло дерево,
там зозуля кувала.

Дикі качки пливли річкою,
голівки підняті гордо:
по обидва береги річки
череда овець пила воду.

Зачувся пастуха свист,
дзвоном в повітрі роздалося:
пастушка до берега кинулась,
радо піснею обізвалася.

На іншому березі, в полі,
звуки розлого бриніли:
молоді і старі працювали,
качани різали спілі.

Сонце додолу спускається,
річка вогнем запалилася.
Тіні собі розпустилися
і сонце скоро геть загубилося.
(переклад Ірини Зробок)

Memories of a Summer Day

A sunbeam has gilded the hair
Of a young and pretty shepherd girl;
On the riverbank stood a tree,
A cuckoo cuckooed there.

Wild ducks were swimming in the river,
Heads proudly raised;
From between the hills, herds of sheep
Went down to the water.

Soon a shepherd has heard a whistling
That rang in the air;
The shepherd girl ran to the hills,
And sang out joyously.

From that side of the river, from the nearest field
One could hear the sounds,
Young and old ones were working there,
Cutting ripe ears of grain.

The sun went down between the hills,
Lit the west with fire,
The shadows spread out,
And soon the sun has disappeared completely.
(translated by Katerina Kuznetsova)

Malka Lee (1904, Monastrishtsh – 1976, New York)

עס וועט זיין אַ וועלט

עס וועט זיין אַ וועלט, מיין קינד, פֿון לויטער ווונדער,
עס וועט זיין אַ וועלט, אַ ליכטיקער יאַרהונדערט.

די אַלטע וועלט זי וועט פֿאַרשוונדן ווערן,
די ערד וועט זיין פֿאַרזייט מיט לויטער שטערן.

עס וועט זיין אַ וועלט פֿון קלאַנגען און אַטאַמען,
עס וועט זיין אַ וועלט צעבליצטע דורך מיליאָנען.

עס וועט זיין אַ וועלט – עס נעמט מיך אָן אַ ציטער:
גאַט אַליין וועט אַראָפּגיין צו דער נידער.

אויף אַ שטערנדל ברענגען דעם גן־עדן,
עס וועט זיין אַ וועלט פֿון ליבשאַפֿט און פֿון פֿריידן.

פֿון ערד וועט ווערן הימל – פֿון הימל טייכן,

דורך איין פֿונק די אייביגקייט דערגרייכן.

אור־מענטש וועט מיט סוף־מענטש זיך דערקאָנען,
זאָל דער נייער מענטש אויך מיך דערמאָנען.

עס גייט אויף די וועלט, אָך זע שוין דעם באַגינען,
די וועלט גייט אויף אַף חורבֿות פֿון רואינען.

עס וועט זיין אַ וועלט – גאָט, שענק מיר נאָר דאָס לעבן,
דער נייער וועלט, דעם נייעם מענטשן שלום געבן.

Буде світ

Буде світ світлого чуда, дитино,
буде світ ясного століття.

Старий світ зникне,
земля всіється зорями світлими.

Буде світ зі звуків та атомів,
буде світ мерехтіти мільйонами.

Буде світ – стає мені тремко,
коли Бог сам зійде на землю.

Рай поміж зірок станеться,
буде світ любові і радості.

Земля небом стане, небо – річкою,
і все воно досягне вічності.

Людина перша зустріне останню,
а нова - про мене згадає.

Здіймається світ, я бачу,
новий постає із руїн.

Буде він – Боже, дай тільки життя мені
стільки, щоб новому дати уклін.
(переклад Ірини Зробок)

There Will Be a World

There will be a world, my child, of pure wonder,
There will be a world, a bright century.

The old world will disappear,
The earth will be seeded with pure stars.

There will be a world of sounds and atoms,
There will be a world lightened by millions.

There will be a world – I am starting to tremble:
God himself will descend to it.

To bring the paradise on a star,
There will be a world of love and peace.

The earth will become the heavens – the heavens will become rivers,
With one spark to reach eternity.

The first human being will meet the last one,
Let the new human being remember me too.

The world is rising, here, see the dawn,
The world is rising on the ruins.

There will be a world – God, just grant me life,
To give peace to the new world, to the new human being.
(translated by Katerina Kuznetsova)